

PROGRAMMA van **TOETSING en AFSLUITING**

2023 – 2024

HAVO 4

SCHOOLEXAMEN & EINDEEXAMEN

SCHOLENGEMEENSCHAP MARIANUM
voor vmbo-havo-vwo
Deken Hooijmansingel 1
7141 EA GROENLO
Tel. 0544 - 477070

Vastgesteld door het bevoegd gezag,
september 2023

INHOUD:

Nut en noodzaak van het PTA en het voortgangsdossier.	3
---	---

DEEL I. ALGEMEEN GEDEELTE

1. Overgaan en doubleren.	4
2. Afspraken, inleverdata en achterstanden	4
3. Examenreglement	4

DEEL II. PROGRAMMA VAN TOETSING EN AFSLUITING - REGELINGEN

4.1 Opbouw en data van het schoolexamen.	5
4.2 Toetsrooster	7
4.3 Recht van inzage	8
4.4 Herkansingsregelingen.	8
4.5 Berekening van het eindcijfer schoolexamen.	9
4.6 Regels ter vaststelling van de uitslag van het examen. (De slaag-/zakregeling)	9
4.7 Afwijkende wijze van examineren.	10
4.8 Afmelding wegens ziekte e.d.	10
4.9 Fraude en andere onregelmatigheden	11
4.10 Commissie van beroep.	12
4.11 Vrijstellingsregeling voor leerlingen die doubleren	12
4.12 Havoleerlingen volgen vwo-niveau	12
4.13 Cum Laude	12

DEEL III. PROGRAMMA VAN TOETSING EN AFSLUITING EN VOORTGANGSDOSSIER- VAKKEN 12

Nut en noodzaak van het PTA en het voortgangsdossier

Beste leerling van havo 4,

Voor het einddeel van je onderwijsprogramma, het examentraject, is iedere school in ons land verplicht een Programma voor Toetsing en Afsluiting op te stellen: het PTA. In dit PTA is o.a. de regelgeving voor het Schoolexamen (SE) opgenomen en een deel van de regelgeving van het Centraal examen (CE). Het opstellen van het SE wordt door iedere school zelf gedaan. Hierdoor zijn de PTA's niet op alle scholen hetzelfde.

Het programma en de regels voor het CE worden elk jaar, voor alle scholen samen, vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE).

Naast de regels voor het SE is in dit PTA voor ieder vak een korte beschrijving van het jaarprogramma opgenomen, met daarbij de berekening van het SE-cijfer voor dat vak. De toetsen voor de vakken zijn voor het grootste deel opgenomen in een toetsrooster voor het hele schooljaar. Ook dit toetsrooster is in dit PTA te zien. Verder wordt per vak aangegeven of de toetsen bij het SE horen, of (nog) niet. Ook de toetsen die niet tot het SE behoren, zijn van belang omdat deze mede de overgang naar het volgend leerjaar bepalen.

Op de website van Marianum en het leerlingenportaal staat het officiële PTA, een document met alleen de schoolexamens. Daarin kun je precies zien welke onderdelen straks meegenomen worden in de vaststelling van het schoolexamencijfer.

Laat dit document ook thuis lezen, zodat ze ook daar op de hoogte zijn van wat er dit schooljaar allemaal gaat gebeuren wat betreft je examenprogramma en voortgangsdossier.

We wensen je heel veel succes met de start van het examentraject.

Mede namens de docenten, de onderwijsassistenten en de examencommissie,

Yvonne Bouw
Teamleider havo/vwo bovenbouw

DEEL I. ALGEMEEN GEDEELTE

1 Overgaan en doubleren in de tweede fase

Wijze van bevorderen:

- De leerling wordt bevorderd als hij/zij voldoet aan de slaag-/zakregeling. Voorwaarde is dat er geen achterstanden zijn m.b.t. de in het PTA genoemde onderdelen van het schoolprogramma. Zie hiervoor verderop in dit PTA *4.6 Regels ter vaststelling van de uitslag van het examen*;
- Voldoet de leerling niet aan de slaag-/zakregeling, dan wordt hij/zij tijdens de docentenvergadering in bespreking gebracht voordat een bevorderingsbesluit genomen wordt. Het uitgangspunt bij deze bespreking is, of de docenten perspectief zien in het succesvol voortzetten van de schoolloopbaan van de leerling in het opvolgende leerjaar.
De beslissing kan luiden:
 - De leerling kan worden bevorderd naar het volgende leerjaar, eventueel met een gerichte, vakinhoudelijke taak.
 - De leerling krijgt een advies; ouders/verzorgers en leerling nemen de beslissing en delen deze mee aan de mentor.
 - De leerling kan niet bevorderd worden.

Als een leerling niet kan worden bevorderd, krijgt hij/zij eventueel een aanvullend advies over het vervolg van zijn onderwijsloopbaan.

In de driehoeksgesprekken tussen de mentor, de mentorleerling en de ouder(s)/verzorger(s) is het perspectief op een succesvol vervoljaar altijd een van de onderwerpen. Zij proberen tijdens dit onderlinge overleg tot een gezamenlijk standpunt te komen wat betreft de beste vervolgstap in de schoolloopbaan van de mentorleerling. De mentor maakt dit standpunt aan de betrokken docenten bekend voordat er door de docentenvergadering een besluit tot bevordering genomen wordt.

2 Afspraken, inleverdata en achterstanden

Dit PTA bevat een groot aantal regelingen. Het gaat daarbij om de data van toetsen en de inleverdata voor praktische opdrachten (PO) en handelingsdelen (HD). Wanneer inleverdata voor PO's of HD's overschreden worden, gelden de volgende regels:

- Docenten geven achterstanden door aan de mentor; die zal de leerling daarop aanspreken, en bij langdurig geen gehoor ook de ouders hierover informeren;
- De mentor en de docenten kunnen besluiten de achterstanden op school, onder toezicht in te laten halen in alle vrije uren tussen 08:00 en 17.00 uur (vierkant rooster);
- De leerling kan op elk tijdstip in het schooljaar tijdelijk van alle lessen uitgesloten worden tot de achterstanden zijn ingehaald. De teamleider beslist hierover;
- Is op deze tweede datum opnieuw niet aan de verplichtingen voldaan, dan kan er een cijfer 1,0 als maatregelen genomen worden bij een praktische opdracht.
- Om in het examenjaar voor het centraal examen (CE) aangemeld te kunnen worden, moeten alle onderdelen uit het schoolexamen (SE) afgerond zijn.

3 Examenreglement

- Het eindexamen wordt onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van SG Marianum afgenomen door de rector en de examinatoren;
- De examinatoren zijn de docenten die belast zijn met het afnemen van het examen;
- De secretaris van de eindexamens voor de afdelingen vmbo, vwo en havo is dhr. W. Koolenbrander;
- Het eindexamen bestaat bij de meeste vakken uit twee gedeelten:
 - a Het schoolexamen (SE): 50% van het uiteindelijke examencijfer;
 - b Het (schriftelijk) centraal examen (CE): 50% van het uiteindelijke examencijfer;Enkele vakken kennen alleen een SE. (Zie hiervoor Deel II Regelingen – 4.1)
- Het complete Examenreglement is in te zien bij de verantwoordelijken voor de examinering en de teamleiders op de locaties Groenlo en Lichtenvoorde.

- Het examenreglement bevat informatie die voor alle kandidaten geldt. Een deel hiervan staat ook in dit PTA-zoals:
 - * Wat er gebeurt wanneer een kandidaat zich bij het SE of eindexamen schuldig maakt aan een onregelmatigheid, fraude of ongeoorloofd verzuim;
 - * De beschrijving van de Commissie van Beroep;
 - * De manier waarop de uitslag wordt vastgesteld;
 - * De herkansingsregeling voor het SE en CE.

DEEL II REGELINGEN

4.1 Opbouw en data van het schoolexamen (SE)

In de Tweede Fase op Marianum zijn alle leerlingen vanaf de eerste les in havo 4 'eindexamenkandidaten'. Ze beginnen dan namelijk voor een aantal vakken al met de opbouw van het schoolexamen.

Het eindexamen bestaat voor de meeste vakken uit een schoolexamen en een centraal examen. Hieronder staan alle vakken, met vermelding van SE en/of CE en het aantal studielasturen (slu's) dat aan de vakken verbonden is. Voor elk vakkenpakket komt het neer op 1600 klokuren per schooljaar. Dat is 40 klokuren per week, te besteden aan schoolwerk.

Gemiddeld wordt ruim de helft van deze slus omgezet in les- / contacttijd. Onder de andere helft van deze tijd valt zelfstudie, zoals huiswerk.

Vaknaam	Slu's	SE	CE
Nederlands	400	se	ce
Engels	360	se	ce
Duits	400	se	ce
Frans	400	se	ce
Levensbeschouwing	80	se	---
Maatschappijleer	120	se	---
Lichamelijke Opvoeding	120	se	---
CKV	120	se	---
3xO	80	---	---
Profielwerkstuk	80	se	---
Wiskunde A	320	se	ce
Wiskunde B	360	se	ce
Wiskunde D	320	se	---
Natuurkunde	400	se	ce
Scheikunde	320	se	ce
Biologie	400	se	ce
Aardrijkskunde	320	se	ce
Economie	400	se	ce
Bedrijfseconomie	320	se	ce
Geschiedenis	320	se	ce
Kunst Beeldende Vorming	320	se	ce
Muziek	320	se	ce

Inhoud van het Schoolexamen

Bij de vakken bestaat het SE uit een of meer van de volgende onderdelen:

- *Toetsen Schriftelijk (TS)*, *Toetsen Mondeling (TM)* en *Toetsen Luisteren (TL)* waarvoor cijfers gegeven worden. Ze testen vooral kennis en inzicht. Ze vinden plaats op centraal vastgestelde momenten. (Zie hiervoor 4.2 Toetsrooster.)
- *Praktische opdrachten (PO)*, die ook een cijfer opleveren. Bij deze opdrachten gaat het vooral om vaardigheden.
- *Profielwerkstuk*. Elke leerling moet een profielwerkstuk maken, waarin hij kennis en vaardigheden demonstreert van een profielvak of combinatie van twee vakken, waarbij minstens één van deze vakken een profielvak moet zijn. Dit werkstuk wordt becijferd en dat

cijfer wordt opgenomen in het combinatiecijfer. Zie voor verdere aanwijzingen het instructieboekje voor het onderdeel Profielwerkstuk dat aan het begin van periode 2 van het schooljaar wordt uitgedeeld bij de PWS-startbijeenkomsten.

- *Handelingsdelen* (HD). Hiervoor worden geen cijfers gegeven, maar ze moeten minimaal *naar behoren, voldoende of goed* zijn afgerond. De beoordelingen kunnen zijn:

O (nog onvoldoende)

NB (naar behoren)

of

O (nog onvoldoende)

V (voldoende)

G (goed)

Loopbaanoriëntatie is een onderdeel dat door de school verplicht gesteld is in het zgn. 'geheel vrije deel'. Het kent geen schoolexamen en ook geen centraal examen. Voor het overige geldt voor dit onderdeel wel dat alle opdrachten (handelingsdelen) minimaal 'naar behoren' moeten zijn afgerond.

Enkele praktische regels voor (SE-)toetsen en het centraal examen

- Deelnemers aan de toetsen vullen op de presentielijsten hun naam in en tekenen voor aanwezigheid;
- Woordenboeken, Binas, (grafische) rekenmachines worden niet door de school verstrekt. De Bosatlas wel, als dat van toepassing is; De **Binas** die door de leerling tijdens een SE-toets of het CE gebruikt wordt, moet 'schoon' zijn. Dat wil zeggen dat er geen aantekeningen of andere aanvullingen in aangebracht mogen zijn. De Binas wordt daarom vóór of tijdens een toets/examen gecontroleerd. Staan er wél aantekeningen in, of zijn er wél aanvullingen in aangebracht, dan mag deze Binas niet bij de toets of het examen gebruikt worden. De leerling krijgt in dit geval van school geen vervangend exemplaar. Ook de **woordenboeken** die een leerling tijdens een SE-toets of het CE gebruikt, moeten vrij zijn van aantekeningen e.d. Als een leerling (een van) bovengenoemde boeken waarin aantekeningen gemaakt zijn of andere toevoegingen zijn aangebracht bij SE-toetsen of het CE gebruikt, dan valt dit onder *fraude en andere onregelmatigheden* (Zie hiervoor 4.9 Fraude en andere onregelmatigheden). De **grafische rekenmachine** die bij een SE-toets of het CE gebruikt wordt, moet aan de geldende voorwaarden voldoen. Die voorwaarden worden jaarlijks door de landelijke College voor Toetsen en Examens (CvTE) vastgesteld.
- Een leerling die bij een toets te laat komt (door overmacht) kan onder begeleiding van de teambegeleider of teamleider tot het toetslokaal worden toegelaten. Als een leerling zonder geldende redenen voor een toets te laat komt, dan mag hij/zij niet aan die toets meedoen. In zo'n geval heeft de leerlingen op niet-geoorloofde manier een toets gemist.

4 havo 2023-2024

Toetsblok	Weeknr	Toetsen	toetscode																
1	43	Engels	TS4021	42	Herfstvakantie	<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">Toetsdagen</td> <td>Woensdagmiddag</td> <td>25-okt</td> </tr> <tr> <td>Donderdag</td> <td>26-okt</td> </tr> <tr> <td>Vrijdag</td> <td>27-okt</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Toetsdagen	Woensdagmiddag	25-okt	Donderdag	26-okt	Vrijdag	27-okt						
		Toetsdagen	Woensdagmiddag					25-okt											
			Donderdag					26-okt											
			Vrijdag					27-okt											
Economie	TS401																		
Muziek	TS401																		
Natuurkunde	TS401																		
Nederlands	TS401	45	6 t/m 10 november	Inhaalweek															
2	50	Bedrijfseconomie	TS401	52-1	Kerstvakantie	<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">Toetsdagen</td> <td>Maandag</td> <td>11-dec</td> </tr> <tr> <td>Dinsdag</td> <td>12-dec</td> </tr> <tr> <td>Woensdag</td> <td>13-dec</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Toetsdagen	Maandag	11-dec	Dinsdag	12-dec	Woensdag	13-dec						
		Toetsdagen	Maandag					11-dec											
			Dinsdag					12-dec											
			Woensdag					13-dec											
		Biologie	TS401																
		Frans en Duits	TS401																
Geschiedenis	TS401																		
Scheikunde	TS401																		
Wiskunde A en B	TS401	2	8 t/m 12 januari	Inhaalweek															
Wiskunde D	TS401																		
3	6	Aardrijkskunde	TS401	7	Voorjaarsvakantie	<table border="1"> <tr> <td rowspan="3">Toetsdagen</td> <td>Woensdag</td> <td>7-feb</td> </tr> <tr> <td>Donderdag</td> <td>8-feb</td> </tr> <tr> <td>Vrijdag</td> <td>9-feb</td> </tr> </table>	Toetsdagen	Woensdag	7-feb	Donderdag	8-feb	Vrijdag	9-feb						
		Toetsdagen	Woensdag					7-feb											
			Donderdag					8-feb											
			Vrijdag	9-feb															
		Engels	TS4022																
		Kunst beeldend	TS401																
Maatschappijleer	TS401	9	25 feb t/m 1 mrt	Inhaalweek															
Muziek	TS401																		
Natuurkunde	TS402																		
4	11+12	Bedrijfseconomie	TS402	14	1 t/m 5 april	Inhaalweek													
		Biologie	TS402																
		Duits en Frans	TS402																
		Economie	TS402																
		Geschiedenis	TS402																
		Nederlands	TS402	18+19	Meivakantie														
		Scheikunde	TS402																
		Wis A of B	TS402																
		Wis D	TS402																
5	26	Aardrijkskunde	TS402	26	1 t/m 5 juli	Inhaalweek													
		Bedrijfseconomie	TS403																
		Biologie	TS403																
		Economie	TS405																
		Engels	TS4032																
		Geschiedenis	TS403																
		Kunst Beeldend	TS402																
		Maatschappijleer	TS401	<table border="1"> <tr> <td rowspan="7">Toetsdagen</td> <td>Maandag</td> <td>24-jun</td> </tr> <tr> <td>Dinsdag</td> <td>25-jun</td> </tr> <tr> <td>Woensdag</td> <td>26-jun</td> </tr> <tr> <td>Donderdag</td> <td>27-jun</td> </tr> <tr> <td>Vrijdag</td> <td>28-jun</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Toetsdagen	Maandag	24-jun	Dinsdag	25-jun	Woensdag	26-jun	Donderdag	27-jun	Vrijdag	28-jun				
		Toetsdagen	Maandag			24-jun													
			Dinsdag			25-jun													
			Woensdag			26-jun													
			Donderdag			27-jun													
			Vrijdag			28-jun													
Natuurkunde	TS403																		
Nederlands	TS404																		
Scheikunde	TS403																		
Wis A of B	TS403																		
Wis D	TS403																		

Dag en tijdstip toets
volgt later

4.3 Recht van inzage

Nadat een toets gemaakt en door de docent gecorrigeerd is, wordt die aan de leerlingen ter inzage gegeven en besproken. Dit geldt ook voor Praktische Opdrachten en Handelingsdelen. Toetsen worden daarna weer ingenomen en door school bewaard. De leerling (of zijn wettelijke vertegenwoordiger) heeft gedurende zijn/haar schoolloopbaan het recht tot inzage in de gemaakte toetsen, na overleg met de docent die de toets heeft afgenomen.

Ook gemaakte centrale examens kunnen na correctie worden ingezien en met de docent worden besproken. Toetsen en Examens blijven altijd binnen school, inzage gebeurt in aanwezigheid van de docent.

4.4 Herkansingsregelingen

Regelingen rond toetsing in het schoolexamen

I. Deelname aan de onderdelen van het schoolexamen

- Het schoolexamen bestaat, afhankelijk van het vak, uit meerdere onderdelen;
- Elke kandidaat is verplicht deel te nemen aan alle toetsen, op de in het PTA genoemde data. En aan de mondelinge toetsen op de met de examinerator afgesproken momenten.
- Kandidaten leveren praktische opdrachten en handelingsdelen in uiterlijk op de datum die daarvoor is vastgesteld door de docent.
- Kandidaten moeten aanwezig zijn op de afgesproken momenten voor een beoordeling van het Profielwerkstuk en/of zij leveren op tijd het gemaakte werk in dat beoordeeld moet worden.
- Van de hierboven genoemde data en termijnen kan alleen worden afgeweken vanwege geoorloofde afwezigheid door bijzondere omstandigheden en na overleg met de teambegeleider.

II. Toetsen

- Elke toets wordt tweemaal aangeboden; er zijn dus steeds twee toetsrondes voor elke toets. De eerste ronde vindt plaats op data zoals vastgelegd in het toetsrooster. Inhalen van gemiste schriftelijke toetsen vindt plaats tijdens een 'inhaalronde'. Het gaat dan om het maken van gemiste toetsen, niet om herkansingen. Wanneer een mondelinge toets om gelijke redenen gemist is, moet voor die toets met de betreffende docent een nieuwe afspraak gemaakt worden. In het geval dat een leerling een mondeling toetsmoment om ongelijke redenen gemist heeft, neemt de teambegeleider een beslissing over het vervolg. **Leerlingen kunnen in havo 4 geen toetsen herkansen.**
- Een kandidaat die in de eerste ronde een toets heeft gemist vanwege geoorloofde en bij de school door de ouders/verzorgers dezelfde dag, voorafgaand aan de toets, gemelde afwezigheid maakt de gemiste toets tijdens de inhaalronde. Achteraf gemelde afwezigheidsmeldingen worden in dit verband door de school niet geaccepteerd. Wanneer een leerling aan een toets heeft deelgenomen, wordt die toets als tellend beschouwd. Meldingen achteraf dat een leerling bijvoorbeeld niet zo goed in orde was en daardoor een toets niet goed heeft kunnen maken, of te veel last van spanning had, kunnen niet tot het toekennen van een herkansing leiden.
- Alleen als een kandidaat door bijzondere omstandigheden een toets zowel in de eerste als in de inhaalronde niet heeft kunnen maken wordt, na overleg met de teambegeleider voor de examinering een derde toetsmoment vastgesteld. Onder bijzondere omstandigheden vallen bijvoorbeeld overmachtssituaties als familieomstandigheden, ziekenhuisopnames, ziektes en door de school georganiseerde activiteiten tijdens toetsen.

III. Inleveren van handelingsdelen en van praktische opdrachten; beoordelingen in het kader van het profielwerkstuk

- Als een kandidaat een praktische opdracht of handelingsdeel te laat inlevert of als er door nalatigheid van de kandidaat geen beoordeling kan plaatsvinden, wordt daarvoor

een nieuwe datum vastgesteld waarop de kandidaat aan zijn verplichtingen moet voldoen. Is op deze tweede datum opnieuw niet aan de verplichtingen voldaan, dan kan het beoordelen van het PO en HD niet plaatsvinden. De examencommissie neemt een beslissing. Tegen de beslissing van de examencommissie kan de kandidaat in beroep gaan.

4.5 Berekening eindcijfer schoolexamen

De berekening van het Schoolexamencijfer van de vakken is in de PTA's vermeld.

In SOM-Today zijn steeds online de actuele resultaten zichtbaar.

Sommige toetsen zijn alleen voor de voortgang belangrijk en hebben een voortgangsweging. Andere toetsen zijn zowel voor de voortgang als voor het SE van belang. Deze toetsen hebben zowel een voortgangsweging (1, 2, 3, enzovoort) als een SE-percentage (5, 10, 15, 20, enzovoort, alle SE-onderdelen samen in H4 en H5 tellen op tot 100%)

4.6 Regels ter vaststelling van de uitslag van het examen (De slaag-/zakregeling)

1. Een leerling kan pas toegelaten worden tot het centraal examen, als hij/zij het schoolexamen voor alle vakken helemaal heeft afgerond:

- Alle toetsen en praktische opdrachten zijn gemaakt en beoordeeld;
- De vakken met alleen een schoolexamen zijn afgerond;
- Alle handelingsdelen zijn minimaal naar behoren beoordeeld;
- Het profielwerkstuk is afgerond.

N.B. Bij de afronding van cijfers bestaat er een verschil tussen vakken die alleen een schoolexamen kennen en vakken die ook nog een centraal examen hebben. Als een vak alleen een schoolexamen kent, is het cijfer hiervoor het eindcijfer voor dat vak afgerond tot een heel cijfer. Voorbeeld: een gemiddeld eindcijfer 6,45 of 6,49 wordt eerst afgekapt tot 1 decimaal, daarna afgerond tot een heel eindcijfer. Een 6,45 of 6,49 wordt zo eerst een 6,4 en vervolgens een 6. Op de eindlijst verschijnen daarmee alleen hele cijfers. Deze wijze van berekening geldt ook voor het combinatiecijfer. Dit is in lijn met de totstandkoming van de eindcijfers na het centraal examen.

Indien een vak ook nog een centraal examen heeft, wordt het eindresultaat van het schoolexamen afgerond op 1 decimaal. In dit geval wordt 6,45 dus 6,5.

2. Deze slaag/zakregeling geldt voor het examenjaar:

- geslaagd bij alles 6 of hoger
- geslaagd bij één 5 en de rest 6 of hoger
- geslaagd bij één 4, de rest 6 of hoger en gemiddeld 6,0
- geslaagd bij twee keer 5, of één 5 en één 4, de rest 6 of hoger en gemiddeld 6,0

Bovendien:

- Een examenkandidaat moet gemiddeld een voldoende halen voor het centraal schriftelijk examen. Een leerling is dus niet geslaagd als het gemiddelde cijfer voor het **CE** lager is dan een **5.5**.
- Kandidaten mogen ten hoogste één vijf voor het eindcijfer van de kernvakken **Nederlands, Engels, wiskunde (A of B)** op de eindlijst hebben. Voor kandidaten zonder wiskunde geldt dat ten hoogste één vijf voor Nederlands en Engels als eindcijfer behaald mag worden. Een kandidaat is dus niet geslaagd als a) er meer dan één vijf voor deze vakken wordt gescoord; b) er een vier of lager voor een van deze vakken wordt gescoord.
- Een kandidaat is niet geslaagd wanneer er een 3 of lager op z'n eindlijst voorkomt.
- Bewegingsonderwijs moet voldoende zijn afgerond.

Toelichting *combinatiecijfer*:

In het combinatiecijfer komen de volgende vier vakken: maatschappijleer, levensbeschouwing, ckv en het profielwerkstuk.

- De ondergrens voor deze afzonderlijke vakken is een 4. De hele eindcijfers (zonder decimalen) worden gemiddeld. De resultaten van de vakken die onder het combinatiecijfer vallen, tellen in de berekening elk even zwaar mee.
 - Het combinatiecijfer telt mee in de slaag-/zakbepaling en kan eventuele onvoldoendes op de eindlijst compenseren als het hoger is dan een 6. De afzonderlijke cijfers uit het combinatiecijfer kunnen niet voor compensatie gebruikt worden.
3. Alle kandidaten hebben de mogelijkheid om één vak van het eerste tijdvak van het centraal examen te herkansen in het tweede tijdvak.

4.7 Afwijkende wijze van examineren

Als een kandidaat voldoet aan de regeling waardoor een afwijkende wijze van examineren is toegestaan, moet dit zo spoedig mogelijk via de verantwoordelijke voor de examinering worden geregeld.

Voor de aangepaste wijze van examineren geldt:

- a dat er een deskundigenverklaring is;
- b dat de aanpassing kan bestaan uit een verlenging van de duur van toetsen van het schoolexamen en het centraal examen met ten hoogste 30 minuten;
- c dat een andere aanpassing slechts kan worden toegestaan als daartoe in de deskundigenverklaring aanbevelingen worden gedaan en dat die door de school ook te realiseren zijn. De school is niet verplicht alle voorgestelde aanpassingen voor toetsing uit te voeren.

4.8 Afmelding wegens ziekte, andere vormen van overmacht of ongeoorloofde afwezigheid

Een ziekmelding op dagen waarop toetsen vallen, geldt voor de hele dag. De ziekgemelde leerling mag op die dag niet meedoen aan de ingeplande toets en haalt die toets in tijdens de inhaalronde. Wordt achteraf geconstateerd dat een leerling na ziekmelding toch aan een toets heeft deelgenomen, dan kan deze toets door de examencommissie ongeldig verklaard worden.

Leerlingen die voorafgaand aan een toets ongeoorloofd afwezig zijn, mogen op die dag eveneens niet deelnemen aan de geplande toets. Ook in die gevallen geldt dat, als achteraf geconstateerd wordt dat een leerling na ongeoorloofde afwezigheid in de ochtend op de dag van de toets toch aan die toets heeft deelgenomen, deze toets door de examencommissie ongeldig verklaard kan worden.

Het bezoeken van open dagen op toetsmomenten vermijden, altijd in overleg met de teambegeleider.

4.9 Fraude en andere onregelmatigheden

Als een kandidaat zich ten aanzien van (een deel) van het eindexamen aan een *onregelmatigheid* (zie toelichting verderop) schuldig maakt of heeft gemaakt, kan het bevoegd gezag van de school maatregelen nemen. De maatregelen kunnen zijn:

- a Het toekennen van het cijfer 1,0 voor een toets of praktische opdracht
- b Ontzeggen van de deelname of de verdere deelname aan één of meerdere toetsen van het schoolexamen of het centraal examen;
- c Ongeldig verklaren van één of meer toetsen / praktische opdrachten van het reeds afgelegde deel van het schoolexamen of het centraal examen;
- d Bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na hernieuwd examen in door het bevoegd gezag aan te wijzen onderdelen.
Als het hernieuwd examen betrekking heeft op één of meer onderdelen van het centraal examen, dan legt de kandidaat dat examen af in het volgend tijdvak van het centraal examen, of via de Staatsexamencommissie;
- e Bepalen dat een leerling die bij een toets te laat gekomen was - en daardoor niet aan die toets kon deelnemen - deze toets wel of niet mag inhalen.

De genoemde maatregelen kunnen in combinatie met elkaar worden genomen.

Voordat het bevoegd gezag een beslissing neemt, wordt de leerling gehoord. De leerling mag zich laten bijstaan door een meerderjarige die hij zelf kiest. Het bevoegd gezag deelt de beslissing schriftelijk mede aan de kandidaat. In die mededeling wordt tevens aangegeven hoe de leerling binnen drie dagen na de beslissing bij de "Commissie van Beroep" in beroep kan gaan tegen de genomen beslissing. (Zie ook paragraaf 4.10). Van deze schriftelijke mededeling wordt een afschrift toegestuurd aan de inspectie; de ouders/verzorgers van de kandidaat, als de kandidaat minderjarig is.

N.B. Onder een *onregelmatigheid* wordt in elk geval verstaan dat een kandidaat:

- op onrechtmatige wijze vooraf kennis verkrijgt van opgaven van het schoolexamen en/of centraal examen;
- tijdens het schoolexamen en/of centraal examen middelen bij zich heeft die op de aan de orde zijnde stof betrekking hebben, dan wel andere middelen die de uitslag kunnen beïnvloeden, zonder dat dit volgens de toetsinstructies of examenreglement is toegestaan. Hieronder valt ook het bij zich hebben van mobiele telefoons, smart watches, apparaten met mogelijkheid voor wifi- en bluetooth-verbinding, spiekbriefjes en aantekeningen/aanvullingen in de Binas of woordenboeken e.d., ook al zijn ze tijdens de toets niet gebruikt;
- tijdens het schoolexamen en/of centraal examen mondeling, schriftelijk of op een andere manier communiceert met een andere kandidaat zonder uitdrukkelijke toestemming van de toezichthouder;
- spiekt tijdens het schoolexamen en/of centraal examen;
- zonder geldige reden, ter beoordeling van de verantwoordelijke voor de examens, afwezig is tijdens één of meer toetsen van het schoolexamen of het centraal examen;
- schriftelijk werk / een praktische opdracht niet binnen de gestelde termijn inlevert zonder dat er naar het oordeel van de verantwoordelijke voor de examens sprake is van overmacht.

Een kandidaat die in de eerste ronde een toets heeft gemist vanwege niet-geoorloofde en/of niet bij de school gemelde afwezigheid krijgt voor deze toets géén cijfer toegekend. Na schriftelijk verzoek van de leerling aan de examencommissie kan deze commissie na overleg met alle betrokkenen of de toets alsnog gemaakt mag worden. Bij een toekennend oordeel mag de leerling de toets alsnog maken. Bij een afwijzend oordeel kan de kandidaat in beroep gaan. Wanneer een kandidaat ongeoorloofd aan een toets heeft deelgenomen, wordt er ook géén beoordeling voor deze toets gegeven. De leerling kan in zo'n geval ook bij de examencommissie een verzoek doen om de onterecht gemaakte toets toch mee te laten tellen. In alle gevallen waarin het programma van toetsing en afsluiting tekortschiet, beslist de verantwoordelijke voor de examinering.

4.10 Commissie van beroep

Als bij de commissie in beroep wordt gegaan, stelt de commissie een onderzoek in en ze beslist binnen twee weken op het beroep; als de commissie daar aanleiding toe ziet, mag ze deze termijn met ten hoogste twee weken verlengen.

De commissie stelt bij haar beslissing zo nodig vast op welke wijze de kandidaat alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het examen geheel of gedeeltelijk af te leggen; indien het om (een deel van) het centraal examen gaat, zal dit in het volgende tijdvak dienen te geschieden.

De commissie deelt haar beslissing schriftelijk mede aan de kandidaat (en aan zijn ouders/verzorgers, indien de kandidaat minderjarig is), aan het bevoegd gezag van de school en aan de inspectie.

Het adres van de commissie van beroep luidt: Commissie van Beroep
Postbus 864
7550 AW Hengelo

De beslissing van de commissie is bindend voor alle partijen.

4.11 Vrijstellingsregelingen voor leerlingen die doubleren

Leerlingen die doubleren kunnen alleen een vrijstelling krijgen voor een vak als deze in het totaal met een voldoende is afgerond (zoals MA, LB en CKV in vwo 5).

In havo 4 en vwo 4 zijn deze vakken nog niet afgerond, maar po's en/of handelingsdelen kunnen wel overgenomen worden, dat mag de leerling in overleg met de docent beslissen.

Voor CKV, LB en 3xO hoeven leerlingen bij een voldoende het vak niet over te doen, maar een jaar later moeten ze wel weer verder met het vak.

Bij MA hoeven leerlingen de praktische opdracht niet opnieuw te doen (mag wel), maar de schriftelijke toets moet wel opnieuw gemaakt worden.

4.12 Havoleerlingen volgen vwo-niveau

Havoleerlingen kunnen het programma voor een vak of vakken op vwo-niveau volgen. Zij maken de daarbij behorende vwo-schoolexametoetsen. Ook nemen zij aan het eind van havo 5 deel aan het centraal examen vwo voor dat vak/die vakken.

De op vwo-niveau behaalde (school)examenresultaten komen ongewijzigd op de rapporten en eindlijst. Ze worden ook als zodanig in de slaag-/zakregeling meegerekend.

Mocht een havoleerling die vakken op vwo-niveau heeft afgerond op vwo-5 instromen, dan heeft hij voor die vakken vrijstelling. Voor de op deze wijze vrijkomende onderwijstijd moet in overleg met de leerling een alternatief programma samengesteld worden. Op de eindlijst staat aangegeven dat een vak op vwo-niveau is afgerond.

4.13 Cum laude havo

Voor havo moet voor de vermelding van cum laude het gemiddelde van de (grote) vakken in het gemeenschappelijk deel en het combinatiecijfer, het profieldeel en het hoogste eindcijfer in het vrije deel samen minimaal 8,0 zijn. Bij 7,99 gemiddeld is geen sprake van cum laude. Geen enkel eindcijfer van alle vakken die meetellen bij de uitslagbepaling mag lager zijn dan een 6 en de kwalificatie voor LO moet ten minste "voldoende" zijn. Voor deze bepaling worden eventuele extra vakken buiten beschouwing gelaten. Een 5 voor een extra vak vormt geen probleem voor cum laude. Het combinatiecijfer mag niet lager zijn dan 6, maar de samenstellende onderdelen mogen wel lager zijn dan 6 (maar immers niet lager dan een 4). Een 9 voor maatschappijleer, een 6 voor levensbeschouwing, een 5 voor CKV en een 7 voor het profielwerkstuk levert gemiddeld een 7 op. Door de 5 voor CKV in dit voorbeeld vervalt de cum-laudevermelding niet.

DEEL III. PROGRAMMA VAN TOETSING EN AFSLUITING EN VOORTGANGSDOSSIER– VAKKEN

Op de volgende bladzijden staat de informatie van alle vakken m.b.t. de data en de stofomschrijving van de toetsen en de SE-onderdelen, de uiterste inleverdata van praktische opdrachten en handelingsdelen (als dit bekend zijn), de wegingsfactoren van de verschillende onderdelen (voortgang en/of schoolexamen) en eventuele andere noodzakelijke informatie.

HAVO-4 2023-2024 / aardrijkskunde

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	ts402	Leefomgeving (E1)H1Wateroverlast en H4 Stedelijke gebieden	90	TT	schrift	Geen	10		E1	E1 Nationaal en regionaal	CE en SE	Cijfer1-10
		po401	Praktische opdracht B2:wereldbeeld (Hoofdstuk 2) en (B1) Grens Arm en Rijk		PO	Praktisc	Geen	5		B1 en B2	B1 Arm en rijk B2 Wereldbeeld	SE	Cijfer1-10
		po403	(E2)Leefbaarheid in stedelijk gebied. De planoloog		PO	schrift	Geen	5		E2 + F	E 2 Regionaal en lokaal	SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / bedrijfseconomie

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deelttoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	po401	Dossieropdrachten Van persoon naar rechtspersoon, Interne Organisatie en Personeelsbeleid & Investeren en Financiering		PO	schrift	Geen	20		B, C en D	Dossieropdracht: Van persoon naar rechtspersoon, Interne Organisatie en Personeelsbeleid & Investeren en Financiering	SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / ckvc

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deelttoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	hd401	Oriëntatieopdracht Cultureel Zelfportret (CZP)		HD		Geen	0		A	Verkennen	SE	Naar Behoren
		po401	Kleine onderzoeksopdracht (KO1) Filmopdracht: Introductie discipline film + maken eigen film (Inhoud en vormgeving) i.c.m. één of meerdere dimensies. Deelname Jafa optioneel.		PO		Geen	10		ABCD	A=verkennen B=verbreden C=verdiepen D=verbinden	SE	Cijfer1-10
		hd402	Filmactiviteit: Culturele Activiteit Professionals (CAP 1) Zelfstandig bezoek aan een filmhuis + recensieopdracht		HD		Geen	0		AB	A=verkennen B=verbreden		Naar Behoren
		hd403	Theateractiviteit: Culturele Activiteit Professionals (CAP 2) Trailervoorstelling Oostpool (o.v.b.) + nabespreking.		HD		Geen	0		AB	A=verkennen B=verbreden	SE	Naar Behoren
		po402	Theateropdracht: Kleine onderzoeksopdracht (KO2). Introductie theater/podiumkunsten. Theateranalyse (inhoud en vormgeving) + zelf acteren. Praktische verwerking keuzeopdracht.		PO		Geen	10		ABCD	A=verkennen B=verbreden C=verdiepen D=verbinden	SE	Cijfer1-10
		po403	Muziek & beeldende kunst. Kleine onderzoeksopdracht (KO3). Muziek- en beeldanalyse i.c.m. één of meerdere dimensies. Praktische uitwerking keuzeopdracht.		PO		Geen	10		ABCD	A=verkennen B=verbreden C=verdiepen D=verbinden	SE	Cijfer1-10
		hd404	Activiteit naar keuze m.u.v. film. + eigen mening. Culturele Activiteit Professionals (CAP 3).		HD		Geen	0		AB	A=verkennen B=verbreden	SE	Naar Behoren

HAVO-4 2023-2024 / economie

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	ts401	Module 2 Vraag & aanbod	90	TT	schrift	Geen	5		D	Markt	CE en SE	Cijfer1-10
		po401	Module 5 Speltheorie	360	PO	schrift	Geen	5		KJ	Keuzeonderwerp	CE en SE	Cijfer1-10
		ts402	Module 3 Markt en overheid	90	TT	schrift	Geen	5		D	Markt	CE en SE	Cijfer1-10
		po402	Bedrijfsbezoek	600	PO	schrift	Geen	5		KJA		CE en SE	Cijfer1-10
		ts403	Module 1&4: Schaarste, geld & handel Heden, verleden en toekomst	90	TT	schrift	Geen	5		EBC	Ruil & schaarste & Ruilen over de tijd	CE en SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / geschiedenis

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaat- weergave
4	1	ts403	Thema 3 geschiedenis van de democratische rechtsstaatTijdvak 5 t/m 10	90	TT	schrift	Geen	20		D en E		SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / kunst beeldend

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	po401	PO1 3D toegepaste vorm van keramiek (1 werkstuk + proces)		PO		Geen	5		A en B	A is vaktheorie B is praktijk	SE	Cijfer1-10
		po402	PO2 3D autonoom expressief mensfiguur op draad (1 werkstuk + proces)		PO		Geen	5		A en B	A: Vaktheorie B: Praktijk	SE	Cijfer1-10
		po403	PO3 2D autonoom expressief figuur op paneel (1 werkstuk + proces)		PO		Geen	5		A en B	A: Vaktheorie B: Praktijk	SE	Cijfer1-10
		po404	PO 4 2D toegepaste illustratie n.a.v. tekst (1 werkstuk + proces)		PO		Geen	5		A en B	A: Vaktheorie B: Praktijk	SE	Cijfer1-10
		ts402	KUA computertoets Art History Cultuur van het Moderne Deel 2, hfst. 4, 5 en 6	90	TT		Geen	5		A, B en C	A: vaardigheden B: invalshoeken voor reflectie C: cultuur van het moderne	CE en SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / levensbeschouwing

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	po401	H13 Je lijf, je leven + H14 Relaties_PO Identiteit, lichaamsbeeld, relaties: thema naar keuze		PO	schrift	Geen	10				School	Cijfer1-10
		po402	Tolerantie + H15 Principes		PO	schrift	Geen	10				School	Cijfer1-10
		hd401	Portfolio Levensvisieboek + Communicatie en reflectie_de basisvoorwaarden – beheersing van de basiskennis		HD	schrift	Geen	0				School	Naar Behoren

HAVO-4 2023-2024 / lichamelijke opvoeding

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	hd405	Sportoriëntatie		HD	Praktisc	Geen	0		B	Volg minimaal 2 keuzeactiviteiten op de sportoriëntatiedag.	SE	Naar Behoren
		hd406	Taakopdrachten Kies 2 van de volgende rollen: instructeur, coach/ begeleider, scheidsrechter/jurylid, organisator		HD	Praktisc	Geen	0		C	Bewegen en regelen	SE	Naar Behoren
		hd407	Ontwerp een trainingsprogramma voor eigen gezondheid en voer dit uit		HD	Praktisc	Geen	0		D	Bewegen en gezondheid	SE	OVG

HAVO-4 2023-2024 / maatschappijleer

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	po401	Onderzoek naar actueel maatschappelijk probleem		TT	schrift	Geen	10		A, B, C	A: Vaardigheden B: Rechtsstaat C: Parlementaire democratie	SE	Cijfer1-10
		ts401	Intro: Wat is maatschappijleer Thema rechtsstaat	90	TT		Geen	10		B	B: Rechtsstaat	SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / muziek

Leer jaar	Per.	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaatweergave
4	1	ts401	Computertoets Muziek Middeleeuwen, Renaissance en Barok. Musicbox N1, bijbehorende muziektheorie, analyse & solfège.	90	TT	Digitaal	Geen	5		A1,A2,A3	A1,Waarnemen en weten A2 Analyseren en interpreteren A3 Muziek en cultuur	SE	Cijfer1-10
		ts402	Computertoets Muziek Tweede helft 20ste eeuw, Hedendaags Musicbox N1, bijbehorende muziektheorie, analyse & solfège. Schriftelijke toets	90	TT	Digitaal	Geen	5		A1,A2,A3	A,1: waarnemen en weten A,2: Analyseren enb interpreteren A,3 Muziekcultuur	SE en School	Cijfer1-10
		po401	Componeren/improviseren a.d.h.v. diverse schema's. Vormleer, zinsbouw, toonsoorten, notenbeeld.	30	PO	Praktisc	Geen	10		B1,B2	B1: zingen en spelen B2: componeren en improviseren	SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / natuurkunde

Leer jaar	Per. code	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaat- weergave
4	1	hd402	Module H3 Materialen		HD	Praktisc	Geen	0		D1 en D2	D1 eigenschappen van stoffen en materialen en D2 functionele materialen I1 experiment	SE	OVG

HAVO-4 2023-2024 / Nederlandse taal

Leer jaar	Per. code	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaat- weergave
4	1	ts404	Historische letterkunde	90	TT	schrift	Geen	10		E	Literatuur	SE	Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / profielwerkstuk

Leer jaar	Per. code	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaat- weergave
4	1	po401	Oriëntatiefase		PO		Geen	15					Cijfer1-10

HAVO-4 2023-2024 / wiskunde A

Leer jaar	Per. code	Toets code	Toetsomschrijving	Duur	Soort	Vorm	Herkansing	Weging	Weging deeltoets	Domeincode	Domeinomschrijving	Soort examenstof	Resultaat- weergave
4	1	hd401	Statistiek, Excel		HD	Praktisc	Geen	0		A, E	Vaardigheden en statistiek	SE	Naar Behoren